

Vischnaunca
Tujetsch

Protocol dalla radunonza da vischnaunca

dils 16 da december 2022

allas 20.00 uras ella halla plurivalenta Dulezi a Sedrun

**Protocol dalla radunanza da vischnaunca dils 16 da december 2022
allas 20.00 uras entochen allas 21.45 uras,
ella halla plurivalenta Dulezi a Sedrun**

Presidi: Martin Cavegn (president communal)
Actuar: Simon Collenberg
Dumbravuschs: Otto Curschellas e Reto Schmid
Presents: 25
Perstgisas: Tumaisch Valier, convischin da Camischolas

Tractandas

1. Avertura
2. Protocol dils 17 da zercladur 2022
3. Lescha da santeri – revisiun parziala
4. Preventiv 2023
5. Orientaziuns
6. Varia

1. Tractanda Avertura / Beinvegni

Il president communal Martin Cavegn fa in cordial beinvegni a tuttas Tuatschinas ed a tuts Tuatschins, als commembers dil cussegl da vischnaunca ed als commembers dalla cumissiun da gestiun alla sis'avla radunonza da vischnaunca dil trienni 2020/2023.

Il president communal constatescha che la radunonza ei vegnida convocada tenor las prescripziuns dalla constituziun communal, artechel 30, cun la publicaziun ella Tuatschina nr. 24 dils 2 da december 2022 e nr. 25 dils 16 da december 2022 sco era sin la pagina d'internet dalla vischnaunca. Ultra da quei seigi vegniu reparti in messadi en mintga casada.

Ils posts sco dumbravuschs surprendan Otto Curschellas e Reto Schmid.

Las votaziuns vegnan per ordinari fatgas cun maunpli. Tier las votaziuns cun maunpli ei la pluralitad da quels che voteschan decisiva, ein las vuschs ulivas ei la damonda renviada. Ina quarta dils votants presents san pretender scrutini.

Tenor art. 31 lit. i dalla constituziun communal ha la radunonza da vischnaunca la cumpetenza da suttametter las fatschentas alla votaziun all'urna. La pluralitad da quels che voteschan ei decisiva.

2. Tractanda Protocol dils 17 da zercladur 2022

Martin Cavegn, president communal:

Il protocol ei staus publicaus el feagl official dalla vischnaunca "La Tuatschina" nr. 15 dils 22 da fenadur 2022. Per quei motiv proponel jeu da desister da preleger. Neginas protestas ein vegnidas inoltradas, aschia ch'il protocol ei approbaus.

3. Tractanda Lescha da santeri (*revisiun parziala*)

Presentaziun dalla tractanda entras Martin Cavegn, president communal:

Da niev duei il santeri obtener in santeri d'urnas, per tudestg "Urnenhain". Il santeri dad urnas vegn cultivaus e tgiraus dalla vischnaunca. Mintga urna survegn ina tabla da crap cun si il num, il datum da natschientscha ed il datum dalla mort. Aschia vegnin nus era da dar suatientscha al giavisch fetg derasau - ch'ils survivents seigien buca pli obligai da tgirar la fossa. Suenter la nova formaziun dil santeri porscha quel 40 plazs pil santeri d'urnas (Urnenhain), 12 plazs per fossas d'affons, 56 plazs per fossas usitadas (vischals) e 147 plazs per fossas cun urnas.

Debatta d'entrada:

Negina discussiun generala ei giavischada

Votaziun:

La radunonza da vischnaunca approbescha unanimamein la revisiun parziala dalla lescha da santeri.

4. Tractanda Preventiv 2023

Presentaziun dalla tractanda entras Martin Cavegn, president communal:

L'elavuraziun dil preventiv succeda mintgamai entras la suprastonza communal en collaboraziun cun la contabilista. L'emprema versiun dil preventiv mussava in deficit da rodund frs. 1.5 milliuns. Silsuenter ha giu liug ina seduta speciala, en la quala la suprastonza ei stada sfurzada da scursanir diversas expensas per contonscher in preventiv ulivau. La cumpart dil gudogn dall'energia ei pli bassa en cumparegliaziun culs onns precedents, quei che schai vid la situaziun actuala sin la fiera d'electricidad. Ultra da quei caschuna la spazzada dalla Tgèsa s. Vigeli cuosts ella summa da rodund frs. 800'000.-. Quella expensa extraordinaria ei dad attribuir alla facultad finanziaria ed aschia eisi buca pusseivel d'activar quels cuosts e scriver giu quels sur in temps da rodund 30 onns. Da l'otra vart sa la valeta dalla parcella en dretg da baghegiar da 1'534 m² vegnir activada. La suprastonza communal ha decidiu d'activar quella parcella cun la summa da frs. 430'000.- che corrispunda alla valeta da commerci ed alla valeta da calculaziun per il tscheins dil dretg da baghegiar. Suenter quellas adattaziuns muossa il preventiv 2023 in gudogn ordinari da frs. 402'520.00 e cun risguardar las expensas extraordinarias da frs. 365'000.00 per la Tgèsa s. Vigeli (frs. 795'000.- minus frs. 430'000.-) seresulta aunc in gudogn per igl onn 2023 da frs. 37'520.00. Vinavon ha la suprastonza communal previu ina remessa da frs. 200'000.- per cass da malauras. Cun amortisaziuns ordinarias da frs. 534'400.- seresulta in cashflow da frs. 216'520.-. Las investiziuns nettas muntan a frs. 4'502'615.- ed ei seresulta in deficit da finanziaziun da frs. 4'286'095.-.

Sch'ins examinescha las entradas en detagl, savein nus far persenn che la vischnaunca da Tujetsch registrescha 20% entochen 25% da quellas ord l'aua. Cheutier s'audan la concessiun per l'utilisaziun dall'aua sutterrana en connex cun il tunnel dalla Neat (rodund frs. 250'000.-), entradas dall'energia alpina pil diever dil funs e terren (frs. 210'000.-) e per l'utilisaziun dall'aua (frs. 130'000.-). Vitier vegnan la cumpart dil gudogn ord il hanletg da participaziun e da concessiun e la cumpart dil gudogn dall'energia alpina. Medemamein ina impurtonta entrada ord vesta dalla vischnaunca ei quella dil tscheins d'aua, la quala munta denter frs. 1.3 ed 1.5 milliuns. Quella entrada sa svariare per part considerablamein - in impurtont factur ei pia con ch'ei plova onn per onn.

La suprastonza communal ha elavurau in plan da finanzas pils onns 2023 entochen 2037. Muort las grondas investiziuns che spetgan, seresulta ils proxims onns mintgamai in deivet net per habitont. Quel munta igl onn 2026 a -frs. 5'194. Quei parameter serevegn e muossa igl onn 2033 puspei ina facultad netta per habitont da rodund frs. 2'527.-, quei denton sut la cundiziun ch'il diember dalla populaziun stat tuttina ils proxims onns.

Tier las grondas investiziuns previdas pigl onn 2023 s'audan sper il Bogn Sedrun, la senda da bike Cuolm da Vi – Sedrun e las lavurs da preparaziun per la sanaziun dalla Via Curtin Niregl. La maiortad dils credits d'impegn ein vegni concedi el rom dil preventiv 2022 ni a caschun d'ina seduta entras ils gremis politics el decuors digl onn current. El preventiv 2023 ein las entradas ed expensas en connex cul resort a Dieni respectivamein cul bus local pil resort aunc buc risguardadas.

Plaid entras Primus Deragisch, president dalla cumissiun da gestiun:

Preziau president communal, stimai commembers da suprastonza, stimadas convischinas e stimai convischins e preziai collegas dalla cumissiun da gestiun.

Il rapport detagliau dalla cumissiun da gestiun haveis vus saviu leger ella Tuatschina d'oz, aschia che jeu desistel dad aunc inagada preleger tal e mondell en mo sin las impurtontas objecziuns. Igl onn 2022 ei prest historia. In onn nua ch'ins percorscha denton dapertut ina malsegirtad, quei che fa tema e procura per situaziuns instabilas. Il futur ei malsegirs e tonaton astgein nus buca schar stermentar e drizzein perquei nossa eglia da plein optimissem e speranza el futur. En cumparegliazion cun ils problems globals ei nies preventiv da vischnaunca ina piculezza. Ina piculezza che mereta denton tuttina l'attenziun, tschentein nus gie cun el ils binaris per il futur e la qualidad da viver en nossa Val e la finfinala il beinstar da nossa populaziun tuatschina.

Sco mintga onn ha la cumissiun da gestiun repassau il preventiv pigl onn vegnent. Era la seduta communabla – ensemen cun la suprastonza, ha giu liug, en la quala damondas aviartas sco era objecziuns criticas ein vegnidas deponidas.

Era il plan da finanzas, ch'ei gie in dils decisivs instruments da lavur e planisaziun pigl avegnir d'ina vischnaunca, ei vegnius tematisaus. Il plan da finanzas ei buca mo in carnet da giavischs, mobein in fil tgietschen per saver menar atras nos objects sin rucca el temps definau. Cun auters plaid: il plan da finanzas ei nuot auter ch'in impurtont muossavia el futur per la vischnaunca. Buc d'emblidar ei denton era da saver recaltgar entradas, senza stuer alzar il pei da taglia, quei ch'ei segir nunpopular e vegn untgiu aschi ditg sco mo pusseivel. Scaffir novas entradas ei ina lavur complexa, dira e stoffia. Naven ein ils daners en in gienà e nus astgein buca tschurventar nusez cun tertgar ch'ei tuchi buca la buorsa privata.

Il quen da gudogn e sperdita muossa pigl onn 2023 in quen cun in pign gudogn. Cun la situaziun finanziaria dad oz, cun bunas entradas, per expl. daners ord concessiuns d'aua da biabein 3 milliuns francs, eis ei tenor nies manegiar nuot auter che giustificau da presentar in preventiv cun in gudogn.

Cun dar in'egliada sil quen d'investiziuns vesein nus investiziuns previdas igl onn proxim da ca. frs. 5 miu. . Cumpru en quella summa ei ina transcha da 2 miu. frs. per la renovaziun dil bog. Era tier ulteriuras investiziuns setschentan entginas damondas ni resalvas.

Era las vias da bike ch'ei ozildi fetg el trend, ston vegnir messas sut la marella. Ei setschenta cheu la damonda, schebein il manteniment da talas vias, che sto onn per onn vegnir exequius, ei garantius? Ha la vischnaunca las resursas per prestar il manteniment ch'ei basegna, ni ei la vischnaunca sfurzada da surdar quellas incaricas ordvart? Sco nus havein gia menziunau repetidamein, dueien investiziuns che caschunan egl avegnir cuosts annuals da manteniment vegnir fixadas fetg precaut ed ins duei tschentar prioritads cun il dretg néz.

El mument ei il tema energia in grond politicum ed aschi actuals sco aunc mai. La vischnaunca da Tujetsch ha dapi l'erecziun dallas ovras hidraulicas saviu seprofitar da quella sparta en fuorma d'energia da participaziun sco era energia da concessiun. Il gudogn da

quellas energias ha l'energia alpina schau flessegiar en cassa communal, in agir ch'ei da principi buca da metter en damonda.

En in temps ch'ils prezis d'energia explodeschan ed engrevieschan l'economia sco era la populaziun tuatschina fuss ei segir gidau a tuts cun encurir vias per sbassar ils prezis d'energia e buca mo d'appellar da spargnar tala.

Tenor la publicaziun da l'energia alpina vegnan ils prezis a s'augmentar per igl onn vegnent denter 30 – 35%. Forsa fuss il temps arrivaus per in'adattaziun corrispundenta en favur dil singul e mintgin astga seprofitar dallas bunas cunvegnyentschas fatgas els onns vargai.

Debatta d'entrada:

Negin giavischa ina debatta d'entrada.

Tractaziun:

Tier la tractaziun dils preventivs 2023 dat ei neginas damondas.

Votaziuns:

- a) **La radunonza da vischnaunca ha approbau unanimamein il preventiv 2023 dil quen da gudogn e sperdita dalla vischnaunca da Tujetsch.**
- b) **La radunonza da vischnaunca ha approbau unanimamein il quen d'investiziuns 2023 dalla vischnaunca da Tujetsch.**
- c) **La radunonza da vischnaunca ha decidu unanimamein da schar il pei da taglia d'entrada e da facultad per igl onn 2023 sin 95% dalla taglia semplia dil cantun.**
- d) **La radunonza da vischnaunca ha decidu unanimamein da schar il pei da taglia sin schischom per igl onn 2023 sin 1.5%.**
- e) **La radunonza da vischnaunca ha priu per enconuschientscha igl extract dil plan da finanzas 2023-2027.**

5. Tractanda Orientaziuns

Martin Cavegn, president communal:

Resort Dieni

La vischnaunca ha retschiert treis protestas en connex cun la damonda da baghegiar pil resort a Dieni. La suprastonza communal ei actualmein vid examinar las protestas en collaboraziun cun pliras persunas dil fatg.

Bogn Sedrun

Entochen il fevrer retschevein nus las offertas per las lavurs da sanaziun – allura savein nus giudicar, schebein igl ei pusseivel da tener en ils cuosts tenor il credit d'impegn. Il Bogn Sedrun resta serraus naven dils 8 da matg 2023. La sanaziun ha liug entochen igl atun 2024. L'avertura dil bogn cuvretg ei prevedida pil november 2024.

Stizun Denner

Enta Rueras a miez il vitg eisi previu da plazzar in container che duei survir sco stizun. Ei setracta d'in project da pilot. Aschia savein nus far persenn, sche quella purschida vegn apprezzada dils indigens sco era da nos hosps.

Project per in indrez fotovoltaic a Nalps

L'interpresa CKW preveda da realisar in indrez fotovoltaic a Nalps. Ina sfida vegn ad esser, co colligiar quella producziun d'electricitad vid la reit d'energia.

In auter project ei la realisaziun d'indrez fotovoltaic a Scharinas. Las lavurs da sclariment ein en elavuraziun.

6. Tractanda Varia

Pius Cavegn, convischin da Camischolas

Sco empren vi jeu far in compliment per la buna presentaziun dil preventiv.

Jeu hai aunc entginas supplicas:

- 1. L'illuminaziun dil passapei tras la casa parc. 1268 el center dil vitg da Camischolas funcziunescha daditg buca (pérs da cazzola defects).*
- 2. A Zarcuns ha la vischnaunca construïu avon paucs onns ina biala senda. Ei fuss convergent da signalisar tala cun in muossavia, quei cunzun da surengiu.*
- 3. A Tgamaura (Via Alpsu enviers Via dalla Staziun) fuss ei da grond avantatg, sch'ins savess marcar sdremas mellnas per aschia colligiar ils dus passapeis. Era a Zarcuns vegnessan sdremas mellnas (sur Via Alpsu enviers la Via Zarcuns, egl ost ed era el vest da Zarcuns) d'engrau als pedunzs.*

Hans Jacomet, convischin da Sedrun:

Jeu vi far attents sin la Via dil Bogn a Sedrun. Leu fuss ei prudent da montar in spieghel per augmentar la segirtad arisguard il traffic.

Guido Monn, genau:

Bugen prendel encunter las supplicas menziunadas.

Il spieghel en connex cun la Via dil Bogn ei vegnius menziunaus pliras gadas. La polizia ha denton intercuretq questa situaziun e fatg persenn ch'ei basegna buc in spieghel.

Reto Schmid, convischin da Sedrun:

Haveis vus saviu occupar la piazza sco directur da Sedrun Mustér Turissem?

Renato Decurtins, genau:

El decuors dil schaner 2023 vegnin nus a scriver ora questa piazza.

Martin Cavegn, president communal:

Pil mument marscha ei bia en vischnaunca. Jeu vi engraziar ad in e scadin che s'engascha pil beinstar dalla vischnaunca. Jeu giavischel a tuts bialas fiastas da Nadal ed in bien niev onn 2023.

Actuar:
Simon Collenberg

President communal:
Martin Cavegn